

The Divine Path

1 Artscroll ~ Stone Chumash

⁴² "I came today to the spring and said, 'HASHEM, God of my master Abraham, if You would graciously make successful the way on which I go. ⁴³ Behold, I am standing by the spring of water; let it be that the young woman who comes out to draw and to whom I shall say, "Please

רש"י 2

(מנ) ואבא היום. היום ילאמי וסיוס נאמי, מכלן
* שקפלה לו הארץ (פיהדיון זכר). אמר רבי אחא, יפה
שיחמן של עבדי אבות ממורתן של ננים, שהרי פרשה
של אליעזר כפולה נחורה, והרבה גופי מורה שלא נתנו
אלא ברמיזה (כ"ד פ ט): (מד) גם אתה. גם

36

39 ספריין ופרשנים - ל' ר"ס

כיון שהכיר אברהם בכבוד המשימה מצא לנכון להטילה על אליעזר, וכן
ביתו, המושל בכל אשר לו. הוא היה המוציא והמכניס בבית אברהם וכל
מפתחות ארצות בית אדוניו מסורים היו בידיו, לא רק את נכסיו הגשמיים
הפקיד אברהם בידיו הנאמנות של אליעזר, גם בארצות הרוח העשירים של
אברהם שלט אליעזר, ומהם דלה והשקה לרבים (עין יומא כח. ב).
* מציאת אשה מתאימה ליצחק, משמעותה היתה מציאת יורשת וממלאת
מקום לשרה הצדקת. זו האשה אמורה היתה להשיב אל האוהל את סימני
השכינה; את הנר הדולק מערב שבת לערב שבת, את הענן הקשור על האהל
ואת הברכה המצויה בפת. אשה זו אמורה להיות השניה לאמהות בית ישראל,
היא זו שתהיה השותפה בבנין הבית הגדול שעתיד יצחק לבנות. כיון שכן,
אחריות רבה נדרשה בשביל למצוא מי שאכן תתאים לתפקיד זה.

4

מה ראה אברהם אבינו לשלוח את אליעזר למרחקים בשביל למצוא שם
זיווג ליצחק? מה עול מצא אברהם באנשי מקומו עד שבשום פנים לא הסכים
להשתרך עמהם?

אמרו המפרשים (עין "כל יקר" וכן הוא ב"ש משמואל" עמ' רמ. בשם ה"אבני נזר),
כי שוני רב היה בין אנשי כנען שגרו בשכנתו של אברהם, לבין משפחת בתואל
ולבין אנשי ארם נהריים. אמנם הללו היו עובדי עבודה זרה, כשם שהללו היו
כאלו, ואף על פי כן העדיף אברהם להדבק בבנות בתואל הארמי ולא להשיא
לבנו אשה מבנות הכנעני. זאת לפי שעמי כנען מלבד חטאי עבודת האילים
שהיו שטופים בהם, היו בהם גם תאוות מגונות ומידות רעות, ולכן לא יכול
היה אברהם להסכים לקחת אשה לבנו מהם.

* ההבדל בין הגרועים בחטאי אלילים לבין הנמשכים אחר תאוותיהם הוא רב,
אפשר שעבודה זרה חמורה יותר ממידות רעות, אולם חטא זה יסודו בשכל
ובמוח שנשתבש, ולפיכך אינו עובר בתורשה. לא כן הדבר בחטאים שיסודם
במידות מגונות, אלו שורשם בגוף ובחומר, ולפיכך הם מועברים בתורשה
מאבות לבנים, זו היתה הסיבה שאברהם אבינו הקפיד כל כך על שמירת מרחק
בינו לבין בנות כנען.

כדרך זו כתב המלבי"ם:
ההמצוות והעבירות שבתורה הם על שני פנים: מהם שיעשו רושם בגוף
ובנפש במידות ובמעשים, ומהם שיעשו רושם רק בנפש באמונות, ואותם
שיעשו רושם בגוף ובנפש יעשו רושום אל הבנים המשתלשלים מהם
כשנאה, נקמה, ואכזריות והכילות... זה רוע אנשי כנען, אמנם הדברים
שעושים רושם בנפש לבד, והם האמונות הכוזבות לא יתפשטו בבנים, לכן
בחר באנשי בית אבינו...

זאת ועוד, בורעו של כנען רבקה הקללה שנתקלה אביהם "ארור כנען, עבד
עבדים יהיה לאחיו", ואברהם שהיה מקור הברכות לא יכול היה להסכים בשום
אופן שזרעו הברוך יתקשר בצורה כלשהי אל צאצאי הארור. זו היתה הסיבה
שבגינה הטריח אברהם את אליעזר לצאת למרחקים בשביל להשיג אשה
ליצחק.

כה חמור היה ענין זה בעיני אברהם, עד שכאשר נרמו לו מפי אליעזר על
אפשרות שיצחק ישא את בתו (של אליעזר), דחה רעיון זה מכל וכל. אמנם
באליעזר נמצאו הרבה מידות טובות, אולם עדיין רבקה בו קלטתו של נח, ועל
כן "אמר לו אברהם: בני ברוך, ואתה ארור, ואין ארור מרוב בברוך" (רש"י כד. לט).

נמצא כי מי שהופקד על ביצוע משימה זו, בידיו הופקד כל עתיד בית
ישראל. התורה עצמה רמזה על כך באומרה (כד. י) "וילך וכל טוב אדוניו
בידיו". לא רק שמזמרת הארץ לקח אליעזר בכליו, אלא שהמפתח לכל טוב עתיד
בית אדוניו נמסר באותה שעה בידיו.
ידע אברהם כי ראוי הוא אליעזר להיות שליח מסור לביצוע שליחות כה
נכבדה, נאמנותו בעבר כבר העידה על כך. אף על פי כן לא הסתפק אברהם
בהטלת השליחות ובהבטחתו של אליעזר שישתדל לבצעה, אלא הוסיף גם
להשביע את עבדו על כך. חשש אברהם פן ייווצרו קשיים בלתי צפויים בדרך
למילוי המשימה, ועל כן מצא לנכון גם להשביע את אליעזר, כדי שירגיש יתר
מחויבות לביצוע השליחות.

5

כיון שכן לא נותרה ברירה בפני אברהם אלא לחזר אחר זיווגו של יצחק
במקום אחר, ועל כן שלח את אליעזר לחרן לראות אולי שם תימצא אשה
הראויה ליצחק.

תפילתו של אליעזר

אכן אליעזר גם הפעם לא איכזב, את שליחותו הוא מילא בשלימות מירבית
ועדות לכך היא התוצאה המוצלחת שהושגה. אמנם זיווגו של אדם כולו נתון
בידי שמים, אולם התורה מדגישה את חלקו הנכבד של אליעזר בדרך להשגת
תוצאה זו.

העיון בפרשה מלמד עד כמה דבק אליעזר במשימה שהוטלה עליו, ראשית,
ענין התפילה שערך אליעזר לפני הקב"ה בשביל שיקרה לו את הזיווג המתאים
אמנם דרכם של אנשים נכשרים שבכל משאלה שיש בליבם הם פונים לקב"ה
ביודעם שבידיו בלבד למלא כל משאלותיהם, אולם מה היה לו לאליעזר בכלל
להתאמץ בתפילה, שליח אחר לכל היותר היה טורח בכל כוחותיו, אך על יותר
מכך לא נשתלח.

אפשר גם שאחר במקומו היה נמנע מלהתפלל בסוברו שהוא יעשה את
שלו, ואם מן השמים לא תוכתר השליחות בהצלחה, מה לו להפציר בתפילה
וגעין זה? אליעזר לא התחייב ולא הושבע מאומה אודות התפילה, ואלמלא
התפלל לא יכול היה איש לבוא אליו בתביעה כלשהי. אחר במקומו אולי היה
מהרהר שעדיף שלא תימצא ליצחק אשה בחרן, כך תיפתח הדרך שיצחק ישא
דוקא את בתו של אליעזר.

* אולם אליעזר היה נאמן לחלוטין לרבו ולשליחות שהוטלה עליו, ולפיכך לא
הסתפק במילוי "יבש" אחר ההוראות שקיבל על עצמו, אלא עמד בתפילה
ששליחותו תצליח.

גם מאוחר יותר כשניסו לבן ובתואל לעכב את שילוחה של רבקה, אליעזר
לא נח. באותה שעה הן יכול היה להיפטר מעול השליחות שהוטלה עליו, שהרי
כך נאמר לו במפורש שאם לא תאבה האשה ללכת אחריו יינקה מן השבועה.
אולם לא כזו היתה גישתו של אליעזר, הוא התחיל במצוה והוא שהתאמץ
להשלימה בצורה הטובה ביותר.

אם זוכרים אנו שהמדובר במי שלו עצמו יש בת שהוא מחזר בשביל
להשיאה לאדם הגון, מצטיירת לעינינו דמותו של אליעזר במלוא זוהרה,
כשהוא מתעלה מעבר לכל חישוב אישי ואין לו לנגד עיניו אלא טובת אדוניו
ומילוי השליחות שקיבל על עצמו.

זריזים מקדימים למצוה

סימן יפה נוסף לדבקותו של אליעזר במטרה שהוצבה לפניו הוא ענין זריזותו בביצועה.

מארץ כנען לחרן מרחק רב הוא, ולפי תנאי הימים ההם מהלך של דרך כזו, אפילו על גבי גמלים, ארך ימים רבים, אליעזר עשה את כל אותה הדרך הארוכה ביום אחד; ביום שיצא מבית אברהם באותו יום עצמו הגיע לעיר נחור, אמנם נס נעשה לו לאליעזר, וקפצה לו הארץ (רש"י פסוק מב), אולם נסים כאלו אינם קורים לכל אדם ולא בכל מצב. רק לאחר שגלוי וידוע היה במרום רוב חשקו של אליעזר לקיים שליחותו, ושמחתו כן מבקש היה לבצעה במהירות המירבית, אף מן השמים סייעוהו בכוח זה.

8

היו זכויותיו הגדולות של אברהם אבינו. רק הוא שהיה עמוד החדש זכאי היה לגילוי מיוחד של חסד מצד הקב"ה שימציא זיווג מתאים לבטו בצורה כה מופלאה. כיון שנבצר מאברהם לבצע משימה זו באופן אישי, אולץ למנות את אליעזר נאמן ביתו כשלוחו לענין זה.

מכאן מתבקשת המסקנה שלצורך הצלחת משימה זו, ראוי היה שבכל אותה פרשה רק ידו של אברהם תהיה מעורבת, וכל מגע יד זרים עלול היה לפגום באותה הצלחה. במידה רבה או מעטה, אלמלא נשתרבה לשם גניעה אישית כלשהי של מאן דהוא, אפשר שהיה זה חוסס בעד מידת החסד מלהופיע בצורה גלויה כל כך. רק משעה שביטל אליעזר את עצמו ואת אישיותו לחלוטין, ובתוך כל אותה שליחות, כאילו הוא לא היה בנמצא כלל ואין מעשיו אלא כמעשי אדוניו, הועילה זכותו של אברהם להוציא לפועל את השליחות בצורה הטובה ביותר.

* אולם הצטננות זו של אליעזר שביקש כל כך כמו להעלם אישית מן התמונה, דוקא היא זו שמאירה את אישיותו באור נגהות. המאמץ המתמשך שלו להיות בצילו של אברהם אבינו, הוא שהגביה את קומתו הרוחנית לאין ערוך.

6b

אותה זריזות למצוה, מאפיינת גם את המשך דרכו. בתפילתו של אליעזר אל הקב"ה הוא אומר: "הקרה נא לפני היום", כביכול, אף לו הזמן והוא ביקש שהענין ייגמר בכי טוב עוד באותו יום.

וכראות אליעזר את רבקה יוצאת הוא רץ לקראתה, כמעשיהם של צדיקים העושים כל מעשיהם בזריזות. (לבטח, מביתו של אברהם, שהזריזות היתה אחד מהסימנים הבולטים שבמעשיו, למד כן). אף בזה נענו לעומתו מן השמים באותה מידה עצמה. עוד בטרם כלה אליעזר לפרש את תפילתו נזרמנה לו רבקה, ולמרות שהגיע לחרן לפנות ערב, עוד באותו יום הוכתרה שליחותו בהצלחה.

גם בהמשך המאורע אליעזר אינו יכול לסבול עיכוב כלשהו במילוי שליחותו, וכאשר הושם לפניו לאכול, סירב באומרו: "לא אוכל עד אם דברתי דברי". ביצוע השליחות קדם אצלו לכל דבר אחר. אף כאשר כבר סוכם ענין השידוך, אליעזר אינו מתמהמה ומבקש "אל תאחרו אותי וה' הצליח דרכי". זריזות מודגשת כזו יכולה להיות רק נחלתו של מי שכל כולו מסור לשליחותו. מי שמעשיו הינם רק בשביל לצאת ידי חובה, לא חסרים עיכובים בדרכו. רק מי שהשגת המטרה היא משאת נפשו, מתגבר על כל הקשיים, ומן השמים מסייעים בידו להשיגה במהירות.

9 שפת אלה - סל' שפה

[תרל"א]

במדרש' שליחי מצוה שנותנין נפשם בשליחותם. אא"ז מו"ר זצלה"ה רגיל לומר כי גם אדם המקיים מצות בוראו שנשתלח בעולם הזה כדי לעשות רצונו יתברך נקרא שליחי מצוה בודאי. דקשה להמדרש מה ציווי השליחות מאחר שלא הוטב בעיני ה'. רק כי היתה עצה להנצל על ידי שה' יתברך עשה מזה מצוה והיה להם לילך בתורת מצוה. אף כי היה רצונם מעצמם לשלוח מרגלים מכל מקום עתה שהיה להם ציווי מה' יתברך היו צריכין למסור ולבטל רצונם לעשות רק כדי לעשות רצון ה' יתברך וממילא היו ניצולים. ובאופן זה היה טוב השליחות. וזהו שכתוב (דברים יג, א) לאמר שידעו שהוא ציווי ה' יתברך כנ"ל. וכן בכל מצוה אם האדם מבטל באמת כל רצונו אף לא לזכות למדריגות רק כדי לעשות רצון ה' בלבד. נקרא שנתן נפשו בהשליחות. כי אם מצרף חפצו אינו שליח. וזהו שכתוב בשליחי יהושע (יהושע ב, א) חרש שעשו עצמן קדרין כו' ושמעתי מאמו"ז ז"ל שכיון שהלכו לאשה זונה הוצרכו לבטל ההרגש שלהם

*

וזהו חרש כו'. וזהו שכתוב קדרין שכלי חרש אין החשיבות רק התשמיש שבה אבל גוף החרש אינו כלום. וכן ענין הביטול לידע שהוא רק כגרון ביד החוצב בו ממש. ואינו רק כלי מוכן לעשות רצון ה' יתברך אבל לא ליצרף רצון עצמו כלל. ובאמת המדרש הזה הוא לימוד על חיי העולם הזה שנשתלח האדם במקום סכנה שהכל הכל ורעיון רות. והעצה על ידי המצות שהם בכל מעשה האדם לעשות רק רצונו יתברך ועל ידי זה יוכל להתדבק בפנימיות חיות ה' יתברך שיש בכל מעשה והוא באמת בחינת שבת דכתיב (שמות לא, טז) לעשות כו' השבת. והוא שבימי המעשה

7a

עוד פרטים אחרים המצויים בפרשתנו מעידים על נאמנותו המוחלטת של אליעזר לאדוניו ולשליחות שהוטלה עליו. התורה מספרת (כר, נב) כי כאשר שמע עבד אברהם את דברי לבן ובתואל,

7b

והבין כי שליחותו אמנם הוכתרה בהצלחה, השתחוה לה' כביטוי של הכרת טובה כלפיו. חז"ל למדו מתוך מעשה זה של עבד האבות את ההלכה ש"מודים על בשורה טובה" (עין רש"י, שם).

ועדיין היה הגר"ח שמואלביץ זצ"ל תמה בדבר. שהרי לא שמענו אלא שחייב אדם להודות לבורא על בשורה טובה שאירעה עמו. לא מצינו במקורות ההלכה כל חיוב להודות על בשורה שיש עמה טובה לזולת. אם כן מדוע השתחוה אליעזר כשנודע לו דבר הטובה שנסתבה לאברהם וליצחק? על כרחך חייב אתה לאמור, שאליעזר חש שטובתו של אברהם, טובתו היא. כל כולו היה מקשה אחת של התבטלות כלפי אדוניו, ולפיכך הבשורה שנאמרה לאדוניו, כבשורת עצמו חש בה, וחלה עליו חובת ההודיה עליה.

צא וברוך בכל פרשת המעשה המתוארת בהרחבה בתורה ולא תמצא בה אף לא פעם אחת שאליעזר מוזכר בה בשמו. תמיד הוא מופיע אך ורק בתוארו "עבד אברהם" או "העבד". אותה השמטה של שמו הפרטי, יש בה כדי ללמד שאמנם בכל משך אותה שליחות, לא חש אליעזר עצמו כאדם פרטי. כולו היה דבוק במטרה, ואישיותו העצמית כמו נעלמה לחלוטין.

עובדה זו הודגשה על ידי אליעזר עצמו. כשבא לבית בתואל וניתנה לו רשות הדיבור פתח אליעזר בשלוש מלים של הקדמה: "עבד אברהם אנכי". הפתיחה שיש עמה הדגשת עובדת היותו עבד, מלמדת כי כל הזמן חי אליעזר תחת התחושה הבסיסית שעבד הנהו, וכל אשר יש לו שייך לאדונו. אף ברברי תפילתו של אליעזר המופנים לשמים הוא מרגיש וחוזר ומדגיש את אדוניו אברהם. הרי זה מעיד כמאה ערים עד היכן הגיעה התבטלותו של אליעזר כלפי אדוניו.

Sanctuary in My Heart

9a

What, in truth, is the purpose of a man in his world? The words of the Mesillas Yescharim (Ch. 1) are known. He wrote, "The truth is that the only true perfection is deveikus to Hashem. This is what David Hamelech declared: "As for me, closeness to Hashem is my good..." (Tehillim 73:28). In other words, if one wants to know what makes a man fulfilled, he should consider what David HaMelech understood to be good for himself. If it was good for him, it is good for every single one of us. He said, "As for me, closeness to Hashem is my good."

No one is interested in a broken table or chair. No one wants to sleep on a broken bed. All the more so, deep down, no one wants to be a broken person, but rather, a complete person. (There is a concept of a broken heart, but that is not relevant here.) What is a complete Jew? One who doesn't lack hands? Who doesn't lack legs? No, that is only superficial physical completeness. True perfection, namely, the inner completeness of the soul, is derived from closeness to Hashem. As the Ramchal wrote in Mesillas Yescharim (Ch. 1), "The truth is that the only true perfection (the true perfection of every single person without exception) is deveikus to Hashem." And he concludes, "Anything else considered good by people is vanity and deceptive emptiness."

9b

The time during which a person recalls the purpose of his life is the time in which he is truly alive (other than the time in which he is learning Torah, as will be explained later, with the help of Hashem). Those times, during which he forgets the Creator, the individual cannot be considered fully alive. A person needs to be revived from this death-like existence at all times. The revival will be by remembering why he is alive and what his purpose is in this world. Even when a person fulfils mitzvos, he must remember that the essence of a mitzvah lies in its connection to the root - tzavta, companionship, as the sefarim hakedoshim explain. That is to say, the ultimate purpose of mitzvos is to become a companion (tzavta) to the Creator, to be close and attached to Him. Without this realization, the inner essence of the mitzvah is lacking, and it is like a body without a soul.

"Hashem, the Torah and Yisrael are one" (Zohar 3:73a). That is to say, the Torah - its learning, and the fulfillment of its mitzvos - must be kept in a manner that brings to unity, in a way that enables man to cleave to the Torah and to the Creator. This is the purpose of one's life: attachment to the Torah and to Hashem.

ולחסידי הדבר שיהא מוכן ביותר מהו הקשר ביניהם, שעל ידי שהאדם יושלם, גם העולם כולו יהיה בשלימות, נקדים עוד את דברי המהר"ל (נתיבות א' דף קכ"א, עבודה י"ד) על מה שידוע שיש ד' דרגות בנבראים דומם צומח חי מדבר, והוספתי המהר"ל ריש עוד דרגה נבונה מכל אלו והוא "ישראל", שאינו ככלל מדבר, אלא יש לו נשמה קדושה חלק אלו ממעל שבוה הוא מובדל ונעלה מכל שאר אוה"ע, והוא דרגה יותר נבונה ממדרגת "מדבר" עכ"ל. הרי מזה שישנן ה' חלקי הבריאה בעולם שהאדם צריך להמליך את הקב"ה עליהם - דומם צומח חי מדבר וישראל, ובעושה"ת נבאר אך האדם בעבודתו לתקן את עצמו מתקן כל ה' הנבראים, ומקודם נתחיל בג' הדרגות הראשונות "דומם" "צומח" ו"חי".

הנה מצינו בבריאת העולם דבר חמה מאד, שכל הנבראים נבראו מיד בשלימות כדכתיב ויאמר אלקים יהי אור - ויהי אור וגו' יהי רקיע בתוך המים וגו' - ויהי כן, וכן בשאר צמחים ובע"ח, מלבד האדם - מובחר הבריאה, שמקודם נברא דומם וגולם מן הארמה, ואח"כ נפח נפח באפו נשמת חיים וכו', ולכאורה קשה למה דוקא האדם לא זכה לציווי ה' "יהי אדם" שיברא מיד בשלימות, ולמה התצרך להברא מהארמה שהוא היסוד הנמוך ביותר בכל הבריאה (עי' תורה אור פ' בראשית).

והתמיהה הגדולה ביותר בבריאת האדם היא, לפי מה שכתבו בוה"ק דכשומר הקב"ה נעשה אדם, צוה לכל הבריאה שכולם ישתתפו בבריאתו, היינו שכל אחד יתן לאדם ממבוקו ותוכנתו, השור יתן בו תכונת שור, הארי יתן תכונת הארי, והנחש תכונת

11

נחש וכו', ונמצא שהאדם כולל בתוכו תכונות כל הנבראים העליונים ותחתונים, והנה"ק ה' אלחנן ואסרמאן ז"ל בסוף ספרו קובץ הערות, כשמביא דברי זוה"ק אלו כתב בחמיה, לפניו יוצא דבותותיהן של כל חיות רעות שבעולם נכללו באדם, "ואין לך חיה רעה נוראה כזו" וכו', ומאחר שלחיה מורפת אחת צריך שלשלת של כחל לקושרה "כמה שלשלאות צריכות לעצור בעד חיה נוראה כהאדם", אמנם כשהקב"ה ברא את האדם, ודאי ברא גם את השלשלת לקושרו שלא יתרכיב את העולם, ומה היא השלשלת הזאת? ותירץ והשלשלת לאדם היא "ריאת ה'" עיי"ש ברבריו המתוקים, אמנם עדיין צריך ביאור למה עשה ה' ככה לברוא את מובחר הבריאה כלול מכל תכונות הרעות של כל חיות המורפות שישנן בעולם.

12

כן הוא במלכותא דשמאי, שעיקר התענוג שאפשר לנרום להקב"ה הוא דווקא כשממליכים אותו כאן בעולם הזה השפל והמרוחק ביותר בהדר כבוד מלכותו ית', וכשמכריזין כאן כהאי עלמא ה' הוא האלקים, ברוך אתה ה' אלקינו "מלך העולם", וכדומה, גורמים כזה את נחת רוח הגדול ביותר להקב"ה, ושום מלאך ושרף לא יכול לזכות בזכיה גדולה כזאת, רק ישראל השוכנים בעולם השפל הזה.

וזהו הענין שהקב"ה ברא את האדם מורכב מכל תכונות ומדות שפלות של כל הנבראים ובעלי חיים כנ"ל, כיון שעיקר תכלית הבריאה היתה שדווקא במקומות השפלים ביותר יוכר מלכותו, לכן הכניס הקב"ה את כל המדות השפלות באדם, שעל ידי הנשמה הקדושה - חלק אלו ממעל אשר בקרבן, יוכל להגביר את קדושת ה' על כל איבריו ועל כל תנועותיו ותכונותיו ומידותיו, ולבטלם כליל לרצון ה', ועי"ז ימליך את הקב"ה על תכונות ומדות אלו, וזכה יוכר מלכותו ית' אפי' על הדברים השפלים ביותר, הרי מכאן שאדרכתו זהו השבח הגדול ביותר לאדם, וזכה יוכר שהוא המובחר שבבריאה, שכידו להעלות ולרומם

13

וזה כוונת השפת אמת הנ"ל שעל ידי שימליך את הקב"ה על עצמו ממילא יהיה נמשך מלכותו ית' על כל הבריאה, כי על ידי שיבטל את כל המדות רעות מפני רצון ה', ויקיים את כל המדות טובות לעבודת הבורא, עי"ז יתעלו כל פרטי הבריאה כולה לשורשם, כי הם המקור למדות אלו, וכגון עצבות ועצלות שהם ממקור העפר, עי" שמתגבר על מרות אלו, מעלה את כל בחינות העפר שבעולם לשורשם, וכן תאוות שהם ממקור המים, ונאוה שהוא ממקור הרוח, וכעס שהוא ממקור האש, וכל שאר מדות כגון אכזריות, קנאה, שואה וכו'. כהלה החרשלות. כושה. חוצפה. וכדומה. שהם נפתים על פני כל חיות

הארץ, עי" שהאדם מקיימם רק במקום שצריך ומבטלם במקום שמתעוררין נגד רצון ה', מעלה אותן לשורש, ועי"ז ממליך את הקב"ה על כל הבריאה כולה.

ולכן לעתיד לבא כשהיה מלא כל הארץ כבודו ית' ומלאה הארץ רעה את ה', נאמר (ישעיה י"א, ו) וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי וגו', וכן כל שאר בע"ח ידורו יחד בלי שזיקו אחד את חברו, והיינו כי כבר יתעלו כל המדות הרעות שבהן למובה, ורק החלק הטוב ישאר בהן, וכן ידוע מה שכתב בספר בית אהרן (פ' בא דף נח). דכשהבעל שם טוב הק' זי"ע קיבל שבת על פני השדה והיו צאן רועים שם על פני השדה, הגביה בשעת מעשה את גרליהם הקדמיות למעלה ועמדו רק על שני הגרלים האחורניות כעמידת איש, כי עי" עבודתו בקודש העלה גם את הבעלי חיים למדרגה נבונה יותר.

ההתעלות של אליעזר מעל לכל שמץ של נגיעה אנוכית, לא זו בלבד שצוינה לשבח בעיני שמים, אלא שגם חוללה מהפך חיובי בלתי צפוי. כשפגש לבן באליעזר הוא קורא לו: "בוא ברוך ה'". לדברי חז"ל במדרש ממה שתואר זה שבפי לבן נכתב בתורה, אות הוא, שאכן אמת היתה בפיו. הם אמרו (בראשית רבה ז. ט):

אמר רבי יוסי ב"ר דוסא, כנען הוא אליעזר, ועל ידי ששרת אותו צדיק באמונה יצא מכלל "ארור" לכלל "ברוך".

לימדנו חז"ל שנאמנתו המופלגת של אליעזר הולידה מהפך שאלמלא העידה התורה שהתרחש, לא היינו מסוגלים להאמין שכזה יכול להתרחש. הן ידענו שאברהם דחה כל אפשרות של הידיקות בורעו של אליעזר בטענה ש"אין ארור מדבק בברוך". לא הועילו לאליעזר כל זכויותיו שהיה דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים, גם לא עזרה לו זכותו שהיה מושל ביצרן כאברהם אדונו (עין בראשית רבה טז. יא). קללת חם, אבי זקנו, דבקה בו ולא יכול היה להנתק ממנה.

15

אולם מה שלא עשו הזכויות הרבות, עשתה מידת הנאמנות. מכוחה של זו, הודיעה התורה שיצא מכלל "ארור" לכלל "ברוך". יש בענין זה נקודה עמוקה יותר. ה"שפת אמת" העמידנו על כך שדבריו של נח שאמר "ארור כנען, עבד עבדים יהיה לאחיו" היה בהם לא רק מן הקללה, אלא גם משום הנחיה. בדבריו אלו הצביע נח לפני כנען על הדרך שבה יוכל למצוא את תיקונו, וזאת, על ידי שייכנע ויכפוף עצמו כליל בפני אחיו. אם ירצה להיות עצמאי ולעמוד ברשות עצמו, ארור הוא, באשר תכונתו היא תכונת העבד ש"עבדא בהפקירא נחא ליה". תקנתו של זה עשויה להיות רק כאשר יימנע מהדגשת עצמיותו, וייכנע למרות אחיו הטובים ממנו. כיון שאליעזר עמד בהצלחה בניסיון זה של הכפיפות למי שברוך ושרת את רבו באמונה, אכן מצא הוא בכך את תיקונו, ובוזה גופא יצא מכלל "ארור" לכלל "ברוך".

16 שני תולדות

ענין עבודת המידות, הוא רחב מאוד, ועמוק מאוד, ונשתדל לבאר הדברים בקצרה. את עיקר יסודות הדברים, ראשית, על האדם לחפש את המידה המגונה ביותר המתגלית אצלו, וכידוע מהספיק"ק, שזה עיקר תיקונו, ובעיקר לטעם כך נשלח לעולם. וכמ"ש הגר"א שאם לא עובד על המידה שלא תיקן עד הגנה, למה לו חיים.

17 ב

לאחר שברר לו אדם מה המידה שעליה הולך לעמול לתקנה לכונה ולישרה, וכן לאחר שגמר לעבוד עם מידה זו, עליו לברר פעם נוספת, מה המידה שעכשיו הגרועה ביותר במצבו כעת. וכן חחר חלילה לעולם. ומידה שכבר עמל עליה, צריך לחזור אליה במשך השנים, לאחר שזיכך עצמו, ואז נצרך לעמול לתקן מידה זו ברמה גבוהה יותר, דקה יותר, מדויקת יותר, אמיתית יותר, כידוע כל זה למבקשי אמת). עליו לא להתחיל מיד לעבוד בה, אלא ראשית צריך לברר את מהות המידה ואת היפוכה. שזוהי צורת הבירור האמיתי, לברר כל דבר מתוך היפוכו. וכן יש לברר את טורס מידה זו, בב' היסודות, אש רוח מים עפר, כמ"ש המהר"ח"ו בשערי קדושה. וכן לברר מה תולדותיה של מידה זו, להוכיח היא מסוגלת להוביל את האדם.

18 ג

בינתיים, עדיין לא יחשוב לגבי עצמו כלל, אלא על המידה עצמה, וזה חלק גדול מחמת העבודה, לא לחפש מיד את עצמו, מה זה נוגע אלו, ומיד לרצות להתחיל לעבוד. רצון זה, וצורה זו, נובעת משטחיות הבנת מהות עבודת תיקון המידות. והי פזיות של רצון השגה, ולא צורה של בנין יציב. ראשית צריך לברר את הדברים בצורה שאינה קשורה לעצמו כלל, לבנות מערכה בענין המידה, ועליו לשבת ולכתוב זאת בצורה מסודרת, המידה, שורשה, מהותה, תולדותיה המתלולים לה, הגורמים לה לפרוץ ולקבל משנה תוקף, הכח המונע את התפרצות המידה והתעוררותה, הדרכים לישרה ולתקנה, וכו' וכו'.

19 ד

לאחר שאדם בנה מערכה שלימה כתובה בענין, והענין נהיר וברור לו מאוד (דבר זה לבד יכול לקחת שבועות מספר, וזו לא עצלות, אלא בנין). עתה יתחיל לברר לו את עצמו, מה הקשר שלו למידה זו, מה מיקומה בנפש, כיצד היא נראית ומתגלית אצלו, מה גורם להתעוררותה לגביו, מה התולדות שנוגדים לו ממידה זו, ומה המתלולים אליה, מה תוקפה, כמה כח הוא חס שיש לו לעצור ולגדוע אותה בשיא התפרצותה, האם הוא מרגיש נפשית שהוא באמת רוצה לתקנה, כמה נכונות פנימית הוא חס לתקנה, וממילא כמה כוחות הוא מוכן להשקיע בכך. וכן כל הנ"ל, צריך שיסדר ויערוך לעצמו, בצורה מסודרת ברורה על גבי הכתב, קודם שיתחיל לעבוד לתקנה.

20 ה

לאחר שברר את כל הנ"ל, הוא צריך לשבת להתבונן ולחפש, מה העצות שהוא מכיר לתיקון מידה זו. ולבדוק אחת לאחת, איזה מהן הוא חושב שראויה ומתאימה לו להשתמש עימה. רק לאחר כל הבירורים הללו, ראוי טוב ונכון להתחיל לעבוד על מידה זו, עבודת האדם להכיר את המידה היטב, כיצד היא נביה בתוך נפשו הפרטית, היא מלאכת מזושה עמוקה, דקה ועדינה במיוחד, האדם עלול לטעות בזה מאוד מאוד. בתחילה נראה לאדם באופן זה, אולם לאחר שמתחיל לעבוד על המידה, הדברים מתבהרים לאט לאט, וזרבה הרבה פעמים פתאום רואים את הדברים באור שונה, מזוית שונה וכו' וכו'. ולכן, אין די בבירור שנעשה לפני תחילת העבודה. עם מידה זו, אלא, לאורך כל זמן העבודה עם המידה, נצרך לשים לב, ולבדוק את הבירורים שקדמו לעבודה, ולבדוק כיצד הוא רואה את הדברים עתה, בכל פרט ופרט.

21א ו

חייבים הרבה הרבה סבלנות בשביל עבודת המידות, סבלנות שתוליד בדיקה יציבה ומעמיקה של כל פרט ופרט, של היסוד והפרטים, וסבלנות לחזור ולבדוק זאת

21ב

עוד פעם עוד פעם, בכל פעם מחדש, יחד עם התקדמות העבודה במידה זו. ואז, לראות מה נותר על מקומו, ומה לא, ולעשות סדר חדש בדברים. לכל זה, צריך שקט פנימי, שלוה של יציבות נפשית גבוהה, והרגש דק וחד לבדור הדברים בצורה נכונה, והרבה הרבה סבלנות עד שרואים פירות. ובעיקר בעיקר, לא ליפול ולהתיאש מגפילות וכשלונות, אפילו אם יפול אלף פעמים יותר, יחזיק מעמד ולא יתיאש, אלא יבדוק אולי טעה בפרט מסוים, אולי כל הבנין לא נכון וכו' וכו'. אבל לא מתוך עצבנות וכו', אלא מתוך שקט פנימי, ורצון עז לבנות בנין מיוסד ואמיתי. בצורה זו, אדם צריך לעבור ממידה למידה, ובכל פעם למצוא את המידה שכרגע היא המפריעה העיקרית בנפשו. והן סדר העבודה, מידה אחת מידה, יהיה בצורה של בנין, ולא כפי המודמן.

זאת ועוד לעולם לא עובדים על ב' מידות יחד, אלא כל מידה בנפרד, בזה אחר זה.

22 ז

נקודה יסודית מאוד בעבודת תיקון המידות: עבודת תיקון המידות צריכה לבוא מתוך שמחה, הרצון לעבוד צריך שיבוא מתוך שמחה, והעבודה מתוך שמחה. מי שעדיין לא זכה לדעת אמיתית, בשעה שהוא מגלה חסרון בעצמו, הוא נעשה עצוב, עצבני, חסר סיפוק וכו' וכו'. אולם זו טעות מיסודה. נבאר מדוע זאת טעות. מי נתן לאדם מידה שאיננה מושלמת? הקב"ה! מדוע הוא נתן לו זאת? זו תכלית כל הבריאה, להוציא חסר, ותפקיד האדם להשלים את החסר, כידוע הרבה בספיק"ק. נמצא, שמי שעצוב על שמצא בעצמו חסרון, הוא עצוב על כל צורת מבנה הבריאה ותכליתו (וזאת ועוד, עצבות זו נובעת מדמיונות, שעד עתה חשב שאינו בעל חסרון בזה, ואם כן, לא כ"כ וכו' וכו'). צריך לשמוח שיצא מן הדמיונות, ונכנס לאקט. אלא, מציאת החסרון, צריכה להזלזל לאדם שמחה שמצא את "מה ה' אלוךך שואל מעמך", שהוברר לו מה תפקידו, חו שמחה גדולה שאין דוגמתה. או לו לאדם שאינו

אמר כי שמעת לקול אשתך ותאכל מן העץ אשר צויתך לאמר לא תאכל ממנו. הנה נשמע מזה שכן היה הצווי אל האדם הראשון שיאמר ויחזור ויאמר תמיד המצוה הזאת כנ"ל. וסגולה מי שמרגיש בעצמו מרת הכעס ריגיל את עצמו לאמר לא תרצח וכן בשאר כל מדות המגונות יאמר בפה הלאוין והעשין הכתובות בעשרת הדברות עכ"ל.

R. Belsky ~ Einei Yisrael 27

OUR SAGES TELL US that Eliezer, the servant of Avraham Avinu, arrived in Charan on the very day he set out. He experienced *kefitzas haderech*, a miraculous 'shortening of the way'. *Kefitzas haderech* is not commonplace. HaKadosh Baruch Hu only brings it about when there is good reason. Eliezer understood the significance of such a speedy journey and he proceeded to entreat Hashem for yet more Providence immediately upon arriving at the well. "Summon, please, before me this day..." The Brisker Rav notes that Eliezer was not simply asking that Hashem should reveal to him Yitzchak Avinu's intended bride during the course of the day. The possukim notes that Eliezer only arrived at the well, "לעת ערב לעת צאת השאבת" - At evening time, at the time the girls go out to draw [water]" (Bereishis 24:11). Eliezer was asking that Hashem make Yitzchak Avinu's bride known within minutes!

Indeed, one of the most remarkable aspects of the story of Eliezer and his search for Rivka Imeinu is the speed at which events unfold. "And it was, before he finished speaking; and behold! Rivka comes out..." (verse 15). "וירץ" (verse 17). "And the servant [Eliezer] ran toward her..." (verse 17). "And she hurried and brought down her jug..."

28

And she hurried and poured her jug into the trough, and ran again to the well, to draw [more water]... (verse 20). "And the girl ran and told her mother's family..." (verse 28). "וירץ לבן אל" (verse 28). "And Lavan ran to the man outside, to the well..." (verse 29). "And food was placed before [Eliezer], but he said, 'I cannot eat until I have spoken my piece.'" (verse 33)

The morning after the engagement was finalized, a debate ensued between Eliezer and Rivka's family. He requested permission to leave with Rivka, and return forthwith to Be'er Sheva. Rivka's family sought to detain her a while longer and said, "תשב הנערה אתנו ימים או עשור" - Let the young girl stay with us a year or ten [months], then she shall go. To which, Eliezer replied, "וה' הצליח דרכי" - Do not delay me, for Hashem has made my mission successful; send me off, and I shall go to my master" (verse 56). In a final attempt to delay their departure, they said, "נקרא לנערה ונשאלה את" - We shall summon the girl and ask her directly" (verse 57). Rivka answered them unequivocally, "אלך" - I will go, now. With this, they packed her belongings and immediately sent her on her way. The sheer momentum of this parshah bears examination.

29

Lavan was a totally wicked individual. He was an avowed idol worshipper and was also a master of deception. The possukim reveal that not only did Lavan switch Rachel for Leah under Yaakov Avinu's wedding canopy, but that he changed the terms of Yaakov's hire one hundred times in six years. Undoubtedly, he learned his cunning and devious behavior from his father, Besuel. Indeed, Besuel did not live to see Rivka off because he unwittingly ate the poison he had placed in Eliezer's dish. It is astonishing to think that Rivka Imeinu, surrounded as she was by such evil people, not only remained uninfluenced, but developed the exemplary character that made her worthy of marrying Yitzchak Avinu.

Lavan hid his wickedness behind a veil of refinement. He presented

הן כל הטעיות המכשולים בעבודה בכלל, ובעבודת תיקון המידות בפרט, אינם צריכים להוליד באדם עצבות, מפני הכרה שכך רצונו ית"ש, "שבע יפול צדיק וקם". לא אני אשם כל הזמן שנפלתי, אלא זו צורת העבודה והבנין, קימה ונפילה, בידור. קימה ונפילה, בידור. וחזר חלילה. כשמבינים שכך רצונו ית"ש, שמחים הן בנפילה, הן בבנין, כיון ששניהם רצונו ית"ש ממש. היצה"ר מנסה להטעות בנ"א בכל כשלונו שיש להם, שהם אשמים, ועי"ז הוא מכניסם לעצבות, ולפעמים מוציאם לגמרי מעבודת ה' ח"ו. וכל זה, מחוסר ההבנה, שכך רצונו ית"ש, שאפול ואקום, אפול ואקום (כמובן שח"ו מראש האדם לא מפיל את עצמו, ופשוט למבין). עבודה בלי אמונה בה' חזקה ואמתית, מולידה עצבות ושברון לב. רק עבודה מתוך אמונה חזקה ואיתנה, אפשר שתהיה עבודה בשמחה, וכשעובדים בשמחה אפשר להצליח הרבה מאוד, (עיין סוף אמונה). מי שלא מרגיש שמסוגל לעבוד בשמחה, על דרך כלל אסור לו להתחיל לעבוד בתיקון המידות. ראשית הוא צריך לעמול לקנות אמונה בהירה, ומתוך אמונה בהירה יבא לשמחה. ורק לאחר שזכה למידה נכרת של שמחה, יתחיל לעמול לתקן את מידותיו. ולכל כלל יש יוצא מן הכלל, ה"ל.

24

ובאמת יש נקודה עיקרית ביותר, שרק אם היא מתקמת, אדם יכול לזכות ולתקן את מידותיו. אמרו בגמ' (קדושין ל, ע"ב) "ואמר ר"ש בן לרי, יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו שנאמר (תהלים לו) "צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו", ואלמלי הקב"ה עוזרו אינו יכול לו, שנאמר "אלקים לא יעזבונו בידור". הרי לנו, שכן היצר תקיף, חזק מן האדם, ובדרך הטבע, אין ביד האדם להצליח במלחמה נגד יצרו. הכח שהקב"ה נתן ליצה"ר, הוא יותר גדול, ויותר תקיף, מכח שהקב"ה נתן לאדם. ולכן, כיון שכוחו של היצה"ר חזק ותקיף יותר, בהאי שמצד דרכי הטבע, היצה"ר ינצח, והאדם יכשל ח"ו. אם כן מה תקנתו של האדם? וכי נברא בשביל שיכשל וירש גיהנם ח"ו? ע"ז באו חז"ל וגילו לנו "אלקים לא יעזבונו בידור". כלומר הקב"ה עוזר לאדם לנצח את היצה"ר. אולם האם בכל מקרה והקב"ה עוזר לאדם? לא! מתי כן ומתי לא? כאשר האדם קורא לקב"ה ומשתף אותו במלחמה, והוא צועד עמו יד ביד כביכול, אז הקב"ה מצידו ג"כ נלחם כביכול. אולם אם האדם מנסה להלחם לבד, הוא שוכח לקרוא לקב"ה שיבא עמו, אז הקב"ה כביכול אינו מתערב, ואינו נעשה שותף במלחמה זו. נמצא, שמוטל על האדם להתחיל, אם הוא באמת רוצה להצליח במלחמה. אם כן, הוא מוכרח לשתף את הקב"ה עמו, ואם אינו משתף את הקב"ה עמו, ידע שח"ו בודאי יכשל.

25a

כיצד משתף האדם את הקב"ה עמו? ע"ז תפלה! ע"ז דיבור עמו ע"י קריאה שיבא לעזור לו, ולהיות שותף עמו במלחמה זו. צורת הדברים. כאשר בתחלה אדם רוצה להתחיל לעבוד ולתקן את מידותיו, הוא נעמד ומדבר עם הרבש"ע, ואומר לו, רבש"ע אתה צוית בתורתך מצוות עשה *וילדקה בו", ופרשו חז"ל שכונתך להדבק במידותיך. ולכן, רצוני לקיים מצוה זו, ולהדבק במידותיך הטובים. וכיון שהמידות שאתה נתת בי, אינם תואמים את מידותיך, לכך הנני רוצה לכוונם ולישרם להשותם למידותיך, והנני עומד לעשות

25b

רצונך בזה. והנה לא נתת בי כח לעבוד על כל המידות יחד, אלא אחד לאחד, והנני רוצה לדעת על איזה מידה להתחיל לעבוד, ואני מבקש ממך, שתתן בי הדעת, להבין מה המידה שכדאי וראוי לי להתחיל לעבוד עמה. רבש"ע, כבר אמרו חז"ל, שהיצה"ר יותר חזק ממני, ואם אתה לא תעזור לי, אני לא אצליח בזאת. אני מבקש ממך, שתעזור לי בכל עת, ותעמוד לימיני לסמכני במלחמה קשה זו. אם אתה לא תעזור לי, אין לי טעם לנסות ולהתחיל לתקן את המידות, אני בודאי לא אצליח. ולכן אני מבקש ממך, כל רצוני לתקן את המידות, ועי"ז להדבק בך. אנא, עזור לי בזה, שאזכה לדבקות בך. (ח"ל הספר הק' יסוד ושו"ש העבודה הצואה הק' סימן י"א). "על מה שתרגישו בעצמכם איזה הרגל עון, בהסתת היצר רח"ל, תתפללו בתמידות על זה, להשם יתעלה, שיציל אתכם מן הסתת היצר בעון זה, וכי' ואני ערב בדבר בני אהובי, שבחדי יעזור אתכם ה' יתעלה, כי הבא ליטהר מסייעין אותו. כי זה בחנתי

himself to the world as the consummate gentleman. His manners, his appearance and his speech were refined and sophisticated. Lavan's charm, wit, and eloquence are highlighted frequently in the parshah. Whenever Lavan speaks, his words are like the sweetest music, his thoughts expressed perfectly and appropriately. "הכי אחי אתה ועבדתני" - *Here, you are my brother yet you serve me without pay* (Bereishis 29:15). There is a ring to these words. Even when he admitted defeat to Yaakov Avinu in parshas Vayeitzei, his choice of words was nothing but poetic: "ולבנתי מה אעשה לאלה היום או לבניהן אשר ילדו" - *And to my daughters, what can I do for them this day, and to their sons whom they have borne?*" (Bereishis 31:43). The beauty of Lavan's words is recognized by Chazal. Every Jewish bride is blessed by her groom and family, "את היי לאלפי רבבה ויירש וירעך את שער שנאי" - You are to become myriads, and your seed shall inherit the gates of their enemies" (24:60). These are none other than Lavan's flowing, evocative words to Rivka as she departed with Eliezer! Lavan's outer refinement is so deceptive, completely inconsistent with his corrupt nature.

Upon deeper reflection, Lavan's two-faced refinement was precisely the reason why Rivka remained unaffected by his wickedness. Rivka was a young girl, either three or fourteen according to the Midrashim, when Eliezer took her to Yitzchak Avinu. Children of that age are naturally influenced by appearances. Rivka saw Lavan's refined and highly respectable surface, and with the natural trust of childhood, she took this to be her brother's true personality. Lavan ran to greet a guest, and he personally prepared lodgings for a perfect stranger. Outwardly, he was a man of kindness, refined and charismatic. A child's mind tends not to dig below the surface to find ulterior motives. Thus, Rivka's neshamah, naturally attuned to the loftier ideals of chessed and charity, absorbed all the outer expressions of Lavan's fine behavior and incorporated them into herself, whilst missing the deeper, more unsavory aspects of her brother's character. Indeed the depth of his own cunning effectively shielded his sister from his corruption. The poetic speech and behavior she learned from Lavan expressed itself when she responded to Eliezer's request for a drink, "שתה אדני" - Drink my master" (Bereishis 24:18), and when she met Yitzchak Avinu for

the first time: "מי איש הלזה ההולך בשדה לקראתנו" - *What man is this who walks in the field to meet us?*" (verse 65) She had inherited her family's gift for words, yet was free of the contradictions between inner essence and outer persona that was at the root of the evil within her family.

Even wicked people want their children to follow in their footsteps. With the death of Besuel, Lavan became Rivka's guardian, and he wanted time to educate her in the family's tradition of deceit. But now Eliezer had come to take the pure and innocent Rivka away. Faced with the imminent loss of influence over his younger sister, Lavan had no choice but to try and delay the now inevitable *shidduch*. "Let her remain with us a year or ten months," he said. Lavan hoped to buy the extra time he needed to shape Rivka's personality to be like his own. She had clearly developed her outer personality to a high degree; all that Lavan needed to do was to introduce her to his cunning and wicked arts of deception, lies and impurity. Eliezer thus refused Lavan's request and said, "Do not delay me, for Hashem has made my mission a success..." Eliezer realized the vital importance of concluding the betrothal with the utmost speed. His miraculously shortened journey to Charan impressed upon him the importance of concluding his business there in similar haste. He understood that he had arrived at the most auspicious and vital moment. As Lavan spoke, Eliezer saw the great folly in leaving Rivka in such a place for one moment longer. Hayom - Now was the moment to take Rivka. She had reached the peak of what was possible for her to achieve there, and could only be corrupted by staying there any longer.

כד, לו) לא תקח אשה מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרב. פירשו המפרשים שבנות הכנעני הן מושחתות בעובדות רעות וקשה לשרש מדות מגונות שקננו בלב האדם, משא"כ בני משפחתו, אף שהיו עובדי ע"ז, מוכתרים במדות הגונות, וידע שכשתעזוב האשה את משפחתה ותהי אצל אברהם, או תלמד מהם דעות ישרות.

אמנם התמונה שמציגה התורה מלבן - אחי רבקה - היא לגמרי תמונה שלילית, רמאי, להוט אחר כסף, אינו עומד בדבורו, וגם בתואל רצה לעכב את השידוך אחרי אשר אמר כפה מלא מה יצא הדבר, הנה רבקה לפניך קח ולך.

ונראה להפך בזכותו של משפחת אברהם אבינו, שבהיותם בין עובדי עבודה זרה, נהגו כמותם לעיני בני אדם, אנפי שבתוכם ידעו שאמונתם תפלה וכזבת, וכן מצינו אצל תרח שהיה מוכר פסילים, אנפי שלא האמין בכחם, כידוע מהעובדא שאברהם שבר את הפסילים.

וכידוע מש"כ החינוך שהאדם מושפע ממשעו, וכיון שלא היה פיו ולבם שרים כמעשיהם, ורימו את הבריות שלא יחשדום שהם חלילה אפיקורסים, שלא היה להם העוז ואמיצות הלב של א"א למסגר נפשם בעד קידוש השם, וגם ידעו מה שקרה להרן אחיהם, נשתרשו ברמאות עד שנעשה לטבע לרמות את הבריות, אפילו במקום שלא היה להם צורך לרמות אבל בעצם ובפנימיותם היו נוטים לטוב יותר מלרע, וכיון שרבקה היתה קטנה, וצנועה בביתה, לא נשתרשה ברמאות, ולפיכך רצה אברהם לקחת אותה לבנו לאשה.

R. Belsky

A very important lesson can be learned from these events. A person should never tolerate a negative influence for even a single moment. To this end, he must not tarry in a place where he will encounter temptations or tests of character. It is common for a person to think to himself that he is stronger than others, or that he is not as easily tempted. He must tell himself that his inclination is deceiving him; it is simply an illusion. Certainly, different people have vastly contrast-

Ascending the Path ~ R. Yaakov Hillel

And the third deterrent is bad company, in other words, the company of fools and sinners.

Bad friends are a disaster. And this is what Scripture says (*Mishle* 13:20): "And one who befriends fools will be broken." Association with fools is bound to take its toll, even if we do not plan it that way. For behold, we see many times that even after man realizes the truth of the obligation of service of Hashem and of being Watchful regarding it, he will weaken in it or transgress some elements of it in order that his friends should not mock him, or in order to be able to mingle with them.

Knowing the truth is one thing. Standing up to negative peer pressure is quite another. If we know what we should be doing, then why do we let ourselves slip? Because we can't bear the teasing and taunting of our friends: "Would you look at him! When did he ever become such a fanatic?" A comment like that takes deadly aim, and we react accordingly. Or else, we may just want to be one of the boys. Everyone is doing..., so even if we know we really shouldn't, we go along because we don't want to be left out. It is an irresistible force. We feel that if we're different, if we are the goody-goody "tzaddik'l," our less fastidious comrades will laugh at us or look down on us, and we'll be social outcasts, God forbid. This is more than we can take, so we lower our standards in order to fit in.

And this is what King Shlomo said (*Mishle* 24:21), "Do not mingle with those who make changes." Sinners who make changes, moving away from Torah and its requirements, should be strictly avoided. Contact with this type of person will have terrible repercussions. Inevitably, we will want to adapt ourselves to his company and it will drag us down. Put bluntly, we will be ashamed to serve Hashem properly in the face of his mocking, and we will tone down our observance in order to be accepted.

This is where we make our mistake; our Sages warn us that the effects of even a brush with a bad crowd can be devastating. And King David said (Tehillim 1:1), "Happy is the man who did not walk in the counsel of the wicked, and did not stand in the path of sinners, and did not sit in the session of scoffers." And our Sages have already explained,

38

and these are their words (Avodah Zarah 18b): "if he walked in the end he will stand, and if he stood in the end he will sit." What great harm is there in just strolling by a disreputable spot? After all, it's not like we're actually associating with anyone there. But our Sages tell us that if we start with walking by, we can rest assured that we will end up standing around, at first perhaps just to exchange a few words, or at most have a brief, casual chat. Nothing serious, of course, but we are no longer just walking by minding our own business. And once we are standing there, in the end it is dead certain that we will also sit down. We will get pretty comfortable about it too, and at that point, we are lost.

If we are wise, we will avoid the temptation of such a situation altogether, and not even pass by a place that could exert a negative influence. And King David says (Tehillim 26:4-5), "And I did not sit with dishonest people ... I despised the gatherings of the wicked, etc." Don't sit with bad people. Don't develop a taste for their company. And above all, don't become a part of their society.

Don't even start.

Man has only to purify and cleanse himself, and to restrain his feet from the paths of the masses, who are submerged in the follies of the

39

age. The vast majority of mankind is immersed in worldly nonsense. If we sincerely wish to purify ourselves so that we can serve Hashem properly, our only hope is to avoid unwholesome company and the baggage it carries. Instead, he should turn his feet to the courtyards of Hashem and His dwelling places. And this is what David himself concludes and says (Tehillim 26:6), "I will wash my hands in purity and I will circle around Your Altar, Hashem." If we want to keep our hands truly clean, we will shun even random association with wrongdoers and its inevitable outcome. Instead, we will spend our time in altogether different surroundings which can help us grow and achieve our spiritual objectives: yeshivot and places of Torah study.

פעולת תורה - ר' ירוחם הלוי ע"ה

40

הגב"א ז"ל אומר שישנו יצר הרע מבפנים ויצר הרע מבחוץ. המתבונן באמת רואה בתוה"ק כי כל הפחד אינו כ"כ מהיצה"ר מבפנים כמו מהיצה"ר מבחוץ. צריכים לדעת כי באמת היצה"ר מבפנים הוא אפס. צל ממש, לעומת היצה"ר מבחוץ.

אתם נצבים היום כלכם וגו' לעברך בברית ה' ובאלתו אשר השם אלקיך כורת עמך היום וגו' כי את אשר ישנו פה וגו' ואת אשר איננו פה

עמנו היום כי אתם ידעתם וגו' ואת אשר עברנו בקרב הגויים אשר עברתם ותראו את שקוציהם ואת גילוליהם עץ ואבן וגו' פן יש בכפך שורש פורה ראש ולענה (דברים כט, ט"ז) - מבחיל מאוד: דור המדבר, דור דעה, ואחרי מתן תורה וכל המעלות, והנה הם הוצרכו עוד כריתת ברית עם כל האלות, ומפני מה? מפני שעברו ארץ עמון ומואב, ותראו את שקוציהם, ורש"י ז"ל מבאר: על שהם מאוסים כשקצים, וגילוליהם - שמוסרחים ומאוסים בגלל. הנה הרי זה משוקץ ומתועב, ומה צריך עוד להרתיעם? הלא משמע כי עוד לא די בזה ובודאי כי גם ירדו עליהם? וגם כזה עוד לא די, ואפילו את אשר איננו פה הכניסו בכריתת הברית נורא להתבונן!

והרמב"ן ז"ל שם כתב, פן יש בכפך וגו' - לפיכך אני צריך להשיבעם לשון רש"י, ויפה פירש, והטעם לומר אני צריך להביאכם באלה ובשבועה עתה בברית הזאת מיראתו אולי נפתה לב קצתכם לשקוצי מצרים כאשר עשיתם בעגל - הרי מעידה התורה כי חסא העגל יצא רק מפני שראו כזאת במצרים - או לשקוצי עמון ומואב אשר ראיתם בדרך כאשר היה לכם בעל פה עוד וכו', ואמר פן יש בכפך אשר לבבו פונה היום על הנפתה כבר לע"ז והוא בלבו מאמין בה היום הזה או פן יש בכפך שורש רע שיפרח וישגה ובימים הבאים יוציא פרחים רעים ויצמיח מרורות וזה על אשר איננו פה עמנו היום כי האב שורש והבן נצר משרשי יפרה, והזכיר השורש לומר כי הוא יכול להביא באלה הדורות הבאים שהשורש שממנו יצמחו הוא לפניו היום וכו'. הרי מגלה לנו התוה"ק סוד בכחות הנפש, כי אף דור המדבר כיון שראו את שקוציהם, לא יתכן שלא יעשה רושם, והזקקו כבר לכריתת ברית, ולהכניס גם את אשר איננו פה, כי אף אם השורש לא יתגלה תיכף, סרס הנה ישא פרי ויתגלה, בדורות הבאים, פחד כזה הוא בפני היצה"ר מבחוץ, ובשביל מה? מפני "וראו את שקוציהם"! מרגלא בפומי, כי העיקרים היותר גדולים עדיין לא שופתם עינינו, אנו עוסקים תמיד רק בדברים פשוטים ממש, אבל מהעיקרים עוד לא ראינו אף כבואה כל דהו, זה צריך לרדת לתוך חדרי רוחו של כל אדם משכיל - יתכן שאדם חי ימים ושנים, עובד ועוסק רק מסביב לנקודה, ואת העיקר אף לא נגעו, וכן מוציא שנותיו מבלי אף לדעת את כל הסוד, גם מה שאנו עתה בביאורו הוא מאותם הדברים, שאדם חי את כל חייו מבלי לעמול על העיקר, על הסוד של יצה"ר מבחוץ.

ולמה באמת היצה"ר מבחוץ כה חזק? הוא אשר אנו אומרים תמיד: כל העולמות של חכמה הם צל ממש לעומת עולם המעשה, הגבורה האמתית והחזק הוא רק עולם המעשה, זהו סודו וכחו של יצה"ר מבחוץ, הלא הוא הגהו בעולם המעשה, ולכן הוא חזק כברול מבלי להזיזו ממקומו, את היצה"ר מבפנים, ויהיה אפילו חזק מאוד, אך כיון שהוא עדיין בפנים, בהרהר

42

ומחשבה, ולא יצא לעולם המעשה - סרס יוכלו לבטלו, אך כשנפגשים עם היצה"ר מבחוץ - אפילו מבט בעלמא מסוכן הוא, וכבר לא יעברו ממנו, על "והראו את שקוציהם" הוצרכו לכריתת ברית עם אלות ושבועות, כי המבט בודאי עושה רושם, וכבר ישנו שורש, ובודאי יפרה וירבה, וצריך כבר להכליל בכריתת ברית גם את אשר איננו פה, זהו הסוד של יצה"ר מבחוץ.

R. Frand - Listen to Your Messages 43

WHAT DO EMUS AND HONDAS HAVE TO DO WITH cynicism? That's a tough question, especially since most people don't know what emus are. All right, for those of you who don't know, emus are big ostrich-like birds. Recently, entrepreneurs in Texas have begun raising emus in the hope they would replace beef in the American diet of the 21st century. Emu meat is low in cholesterol, high in protein; it has all the advantages of beef with none of the disadvantages. This was such a promising industry that a pair of breeding emus sold for \$45,000.

So what do these wonder birds have to do with cynicism? A lot.

At about the time that emu farming was gathering steam and credibility, Honda Motors was producing a commercial to promote its Accord automobile. In the commercial - which I happened to hear a report about on National Public Radio - a young man was faced with many career choices as he prepared to make his way in the world. But when it

came to choosing an automobile, there really were no choices other than the Honda Accord.

To catch the attention of the public, the commercial mockingly portrayed one loser profession after another which the young man must consider and reject. Among the ridiculed professions was emu farming. Imagine, some people actually think emu meat will replace beef. Only hicks from Texas, the commercial implied, could have such a ridiculous idea.

* The commercial was, of course, not intended as an attack on the fledgling emu-farming industry. Emu farmers were simply used as a foil for the sarcastic commentary that would catch the attention of prospective buyers and direct them towards the peerless Honda Accord. But believe it or not, this commercial destroyed the emu-farming industry. Within a short time, a pair of breeding emus was selling for \$500, a decline of 90 percent from its earlier \$45,000 price tag. The State of Texas brought suit against Honda Corporation of America, claiming that Honda had defamed the emus and the entire emu industry. The case is pending.

45 נפש חיה ר' סולמין

וכאן אנו שואלים: איך נפעל בעצמנו שהסביבה הקלוקלת לא תשפיע עלינו?

* התשובה על כך היא: השפעת הסביבה על אדם תיתכן רק בשעה שיש לו איזשהו קשר עם הדבר. למשל, אדם שיש לו לול תרנגולים, ויום יום, שעות על גבי שעות הוא מתעסק ונמצא בחברת התרנגולים - ואף על פי כן, הוא מעולם לא הושפע מהם בכי הוא זה. מעולם לא עלה על דעתו להיכנס ללול ולקרוא "קוקוריקו"...

אדם שמתעסק עם בעלי חיים אינו מושפע מהם. כי האדם מושפע מהסביבה רק במקרה שיש לו איזה קשר, איזה מכנה משותף עם הסביבה. אדם ובעל חי, הם כה שונים במציאותם, שלא תיתכן שום השפעה.

שמעתי פעם מתלמיד חכם משיבת בית התלמוד בארה"ב שאמר כך: כשפרעה ביקש משה רבינו לאחר מכת ברד שיתפלל עליו, אמר לו משה רבינו: "כצאתי את העיר אפרוש כפי אל ה'" (שמות ט, כט), ופירש רש"י שם: "אבל בתוך העיר לא התפלל, לפי שהיתה מלאה גלולים".

46

ואמר [כמדומה בשם מדרש או אחד המפרשים], שהיתה כאן תביעה על משה רבינו, שהרי על הקב"ה נאמר במכת בכורות "ועברתי בארץ מצרים" - איך הקב"ה יכול לעבור בתוך עיר מלאה גלולים? אלא שההבדל התהומי בין הקב"ה לבין טומאת מצרים מונע כל אפשרות של השפעה! ואם כן, מדוע משה רבינו היה צריך לצאת את העיר? אלו הוא היה כה מרוחק ומרומם מהם, הם לא היו יכולים להפריע לו! לא היתה להם שום שייכות אליו!

47

בעבר, בעיירות שבחו"ל, היו יהודים שהיו בורים ועמי־ארצות גמורים, לא ידעו אפילו קרוא וכתוב, ומכל מקום באווירה של הקדושה ששרתה על העיירה, הם יכלו לשמור תורה ומצוות גם ללא לימוד התורה. אבל באווירת הטומאה השוררת כיום, בה הכל נהרס ונפרץ - המגן היחידי שנותר לנו כיום מההשפעה הקלוקלת של הסביבה הוא רק לימוד התורה הקדושה. אנשים שלא לומדים תורה, לא מתמסרים ללימוד התורה ולא נמצאים במסגרת של תורה - כמעט ואינם יכולים להיות מוגנים מהשפעת הסביבה!

אחרי כל הדברים האלה שוב קשה לך על דברי הרמב"ם הנ"ל הלוא הוא קבע ככלל בלתי נהפך שדרך ברייתו של אדם להיות נמשך וכו' ואין עצה אלא לברוח מכל השפעה בלתי רצויה, אי"כ איך באמת הצליח עובדיה להיות דר בן שני רשעים ולא ללמוד ממעשיהם, הרי בהכרח כי כן יש דרך להנצל בלי לברוח אל המדבר, ומה מאד היינו רוצים לפענח סוד נעלם זה.

ונראה לי שהמדקדק בלשונו הזהב של הרמב"ם ימצא הפתרון בעצם דבריו, כי מדויק שם שיש שני מקורות נפרדים המשפיעים על האדם, שהרי בתחילה כתב כי דרך ברייתו של אדם להיות נמשך "אחר רעיו וחבריו", וחוצ' מזה הוסיף עוד "והנהג כמנהג אנשי מדינתו", ולכאורה הם שני ענינים שלא באים תמיד כאחת, כי יכול להיות שאדם נמצא במדינה אחת בלי שום רעים וחברים אבל במדינה אחרת יש לו הרבה רעים וחברים נאמנים, ועל מצב כזה יש לחקור מה גובר באדם זה, הנטיה "להיות נמשך אחר רעיו וחבריו" או ה"נהג כמנהג אנשי מדינתו". בפשטות היינו לומדים שדוקא אם רעיו וחבריו נמצאים יחד עמו במקומו אז בכחם להשפיע עליו, אבל יש גם צד לומר שאין הדבר כן אלא גם כאשר אין רעיו נמצאים באותו מקום כל זמן שיש לו קשר חזק עמהם עד שהוא מזדהה רק עמהם ולא עם אנשי מדינתו, יכול להיות שעייזו הוא נמשך אחריהם דרך ברייתו ואין המדינה יכולה להשפיע עליו כי הוא כאלו נמצא במדינה אחרת לגמרי, ורק כשאין לו רעים ואהובים להיות נמשך אחריהם אז מהאי טעמא של דרך ברייתו הוא נוהג כמנהג אנשי מדינתו כי האדם מוכרח להיות מושפע מהסביבה ר"ל מהאנשים המסבבים אותו.

נמצא לפי"ז שני מיני סביבה מבוארים בדברי הרמב"ם. יש סביבה מציאותית היינו אנשים הסובבים אותו בשוק והוא בא במגע עמהם תמיד אף שאין לו שום קשר נפשי אתם מ"מ משפיעים עליו, והם אשר כינה אותם הרמב"ם בשם "אנשי מדינתו" (להסבר דבר זה עיין היטב בדברי רבינו ירוחם ז"ל בדעת תורה שמות דף ש"ה מאמר יצה"ר מבחון). ויש סביבה שהאדם בונה לעצמו קשר נפשי עם רעים וחברים והם מהווים את כל עולמו עד שהוא מתייחס רק עמהם

49

ושולל האנשים הסובבים אותו בשוק - ואלה הם רעיו וחבריו שבלשון הרמב"ם, וסביבה כזו מושך אותו אליהם אף אם הם במקום אחר והם משמשים כתריס בפני השפעת המדינה שהוא חי בתוכה, ורק מי שאין לו רעים וחברים טובים ונמצא במדינה שמנהיגה רעים ואין אנשיה הולכים בדרך הישר, עליו אמר הרמב"ם שיצא למערות ולחוחים ולמדברות.

ואם כנים אנחנו בדברינו אלה, הנה יוצא שאין שום קושיא מעובדיה שדר בן שני רשעים ולא למד ממעשיהם כי ודאי הוא לא החזיק עצמו בכלל כחלק מסביבת אחאב ואיזבל, אדרבה רעיו וחבריו היו הנביאים ושאר צדיקי ישראל שהיו נרדפים מהם ולהם היי מתיחס ואחריהם נמשך כאשר דרך ברייתו של אדם להיות נמשך אחרי רעיו וחבריו.

R. Dessler - Strive for Truth 50

Let 'Ovadia,' who lived with two wicked people [Ah'av and Izevel] and did not learn from their deeds, come and prophesy against 'Esav, who lived with two righteous people [Yitzhak and Rivka] and did not learn from their deeds. 30

R. Frand

51

What are those safety nets? Our homes; our yeshivos; our rabbanim; our spouses, who can tell their mates when they're veering from the path; the time we set aside for learning Torah and doing mitzvos. All of these are our safety nets, without which going out into the world would be like crossing Niagara Falls on a tightrope, foolhardy and dangerous.

That has to be our goal - to stay close to our safety nets as we bring honor, and glory to His great and holy Name.)